
PLEČNIKOVA LECTARIJA – NOVA STALNA POSTAVITEV SLOVENSKEGA ETNOGRAFSKEGA MUZEJA V PLEČNIKOVEM LETU 2022

Tanja Roženbergar

181

Nova stalna postavitve v Slovenskem etnografskem muzeju z naslovom *Plečnikova Lectarija*, ki smo jo odprli junija 2022, razkriva odnos arhitekta Jožeta Plečnika do rokodelskega ustvarjanja. S skladnostjo in lepoto materialov so ga navdihovali raznovrstni rokodelski izdelki in poteki njihovega nastajanja. Predmetom je posvečal posebno pozornost, jih preoblikoval, izrisal načrte zanje in kot posebne poudarke umeščal tudi v svoja večja monumentalna dela. Prijateljeval je z mojstri in spremljal ter podpiral njihovo delo.

V Ljubljani je poznal tudi delavnico lokalnega svečarja in medičarja Jakoba Krbavčiča na Trubarjevi cesti. Mojster Jakob Krbavčič ni bil le odličen obrtnik svečarske in medičarske obrti, svojo nadarjenost za umetniško ustvarjanje je izražal tudi v lesu in izdeloval tako lesene modele za lect kot tudi večje skulpture. Njegov talent je opazil tudi Jože Plečnik, ki je zakonca Jakoba in Henrieto spoznal med obiskovanjem brata Andreja in nečakinje Marije, ki sta bivala v bližini prodajalne.

Razstava Plečnikova Lectarija (foto: Tomo Jeseničnik, 2022)

Spomenik rokodelski ustvarjalnosti pa je arhitekt ustvaril s celotno opremo lokala Lectarija, prodajalno za domačo in umetno obrt na Kongresnem trgu. Predloge in ideje zanjo je črpal tudi iz poznanstva z Jakobom in Henrieto Krbavčič. Slednja je prodajalno zasnovala in vodila z g. Robertom Freyerjem, trgovcem in svojim kasnejšim soprogom.

Celotna oprema Freyerjeve Lectarije je izdelana po načrtih slovenskega arhitekta Jožeta Plečnika. Oprema obsega lesene vitrine, mizico in klop ter izložbeno okno z medeninasto spiralo, ki so jo uporabljali kot ogrodje za aranžiranje prodajnih artiklov. V sredino lokala je Plečnik postavil masivno okroglo mizo iz umetnega kamna in nanjo namestil medeninasto tehtnico, nad mizo pa obesil lesen lesteneč s svečami v krogu. Na lesenem obodu lestence so vtisnjena sporočila – izbrani reki arhitekta: *Iz oči duša govori / Čas teče pa nič ne reče / Zlata se rja ne prime / Žena moža dela.*

182

A poleg načrta za opremo lokala je Plečnik izrisal tudi načrte za drobne rokodelske izdelke – simbolične jaslice, stilizirana božična drevesca, svečnike, podstavke za pirhe, šatulje, poslikane sveče in nekatere druge predmete iz različnih materialov. Svoje izdelke so v Lectariji prodajali znani mojstri: ljubljanski svečar in medicar Krbavčič, Stele iz Kamnika, lončarja Felicijan iz Vojnika in Bauman iz Prekmurja, ljubljanski pasarji brata Žmuc in Alojzij Pirnat, mojster v oblikovanju železa Joža Bertoncelj in drugi. Pohištvo Lectarije iz poključke smreke so ob koncu tridesetih let 20. stoletja izdelali v mizarski delavnici Hreščak iz Ljubljane, spiralo je ustvaril znani ljubljanski pasar in arhitektov tesni sodelavec Alojzij Pirnat.

Opremo prodajalne Lectarija sta Slovenskemu etnografskemu muzeju leta 2000 podarila potomca Henriete in Roka Freyerja, hči Agata Freyer Majaron in sin Rok Freyer. Muzej jo je ustrezno restavriral ter jo leta 2004 umestili v program takrat novo odprte razstavne hiše kot muzejsko trgovino Lectarijo in hkrati kot kulturno dediščino. Med pripravami na počastitev in praznovanje Plečnikovega leta 2022 je Lectarija postala muzealija in bila letos umeščena v muzej kot stalna postavitev. Danes je Lectarija Plečnikova edina v celoti ohranjena oprema trgovine.

Pogled na trgovino Jakoba Krbavčiča (foto: Tomo Jeseničnik, 2022)

Ob zaprtju Krbavčičeve delavnice in trgovine leta 1996, ko je sin Andrej Krbavčič, zadnji nosilec te obrti, odjavil obrt, je celoten inventar prevzel Slovenski etnografski muzej. Trgovinsko pohištvo je iz leta 1934, svečarski in lectarski izdelki pa so v glavnem iz devetdesetih let 20. stoletja. Na razstavi so med drugim predstavljeni osebni dokumenti in rezbarski izdelki Jakoba Krbavčiča (1907–1988), izdelki iz lecta, ročno izrezljani leseni modeli za medene kruhke, okrasni predmeti, različne vrste sveč ter dodatna oprema trgovine.

Na novi postavitvi ponovno povezana lokala pričata o Plečnikovem globokem razumevanju in spoštovanju umetnostnoobrnega dela. Pričata o tradiciji in pomenu svečarsko-medičarske obrti, vezev med družinama Krbavčič in Freyer in spominih njunih potomcev. Povezuje ju poslovno sodelovanje, prijateljstvo, ljubezen in življenjski zgodbi dveh družin.

Izbrana dela mojstra Jožeta Plečnika so bila leta 2021 vpisana na Unescov seznam svetovne kulturne in naravne dediščine. Z razstavo *Plečnikova Lectarija* Slovenski etnografski muzej osvetljuje tudi njegova manj znana dela in prizadevanja ter njegov odnos do rokodelstva.

Razstava je nastala v sodelovanju s potomci družin Freyer in Krbavčič, Agato Freyer Majaron, Rokom Freyerjem, Alešem Krbavčičem in Andrejem Krbavčičem. Muzejska postavitev trgovine Jakoba Krbavčiča temelji na razstavi iz leta 2018 *Lectarstvo je krajcarkšeft*, avtorja Andreja Dularja iz Slovenskega etnografskega muzeja.

Avtorica razstave je dr. Tanja Roženberger, arhitektura razstave in grafično oblikovanje je plod TAK kolektiva. Pri razstavi so sodelovali: Gregor Kos, Žiga Rehar (konserviranje, restavriranje in postavitev pohištva), mag. Ana Motnikar (konservatorsko in restavratorsko svetovanje), Miha Špiček (digitalizacija gradiva), Sonja Kogej Rus, Katarina Nahtigal (programi in izobraževalne dejavnosti), mag. Maja Kostrič Grubišič, mag. Irena Plešivnik (komuniciranje) ter Silvester Lipovšek in Boštjan Marolt (tehnična

Razstava Plečnikova Lectarija (foto: Tomo Jeseničnik, 2022)

pomoč). Fotografije in dokumenti so iz Dokumentacije SEM, Dokumentacije MGML - Plečnikova zbirka (portret Jožeta Plečnika) ter iz zasebnih arhivov. Zahvale: Agata Freyer Majaron, Rok Freyer, Aleš Krbavčič, Andrej Krbavčič, Ana Porok (MGLM-Plečnikova zbirka).